

tilastotiedotus statistisk rapport

Tilastoarkisto
Statistikarkivet

ISSN 0355-2322

**Tilastokeskus
Statistikcentralen**

1981

Tiedustelut - Förfrågningar

Aku Alanen
(90) 58 001

Päiväys - Datum

24.2.1981

N:o - Nr

RT 1981:6

RAHOITUS

FINANSIERING

VALTION TULOT JA MENOT LÄÄNEITTÄIN VUONNA 1978, ennakkojulkaisu

Valtion tulot ja menot lääneittäin selvitetty ensimmäistä kertaa Tilastokeskuksessa

Tilastokeskuksessa on valmistumassa tutkimus valtion tulojen ja menojen alueittaisesta jakautumisesta Suomessa v. 1978. Tutkimuksen kohteena ovat kaikki valtion budjettitalouden tulot ja menot. Alueluokitukseksi tutkimuksessa on käytetty läänijakoa lisättynä luokilla ulkomaat ja erittelemätön. Valtion tuloista erittelemättömän osuus oli 14,1 prosenttia. Menoista jäi jakamatta 11,6 prosenttia. On kuitenkin huomattava, että osaa valtion tuloista ja menoista voidaan jo periaatteessa pitää jakamattomina.

Tutkimuksessa omaksutun pääperiaatteen mukaan valtion tulot on kohdennettu alueelle, jota voidaan pitää niiden lopullisen maksajan koti- tai sijaintialueena. Siten esim. useiden välillisten verojen lopullisena maksajana on pidetty kuluttajaa, ja nämä verot on alueellistettu ao. hyödykkeiden kulutusjakautumien perusteella. Periaatteesta on poikettu mm. valtion virastojen toimitus- ja palvelumaksujen osalta, joiden kohdalla jakokriteerinä on jouduttu käyttämään ao. laitoksen sijaintialuetta. Valtion menot on pääperiaatteen mukaan kohdennettu alueelle, jossa ne käytetään tai jonne ne maksetaan. Kulutusmenot on sijoitettu virastojen ja laitosten sijaintialueelle, siirtomenot ja valtion finanssisijoitukset on kohdennettu niiden lopullisten saajien koti-, sijainti- tai toiminta-alueen mukaan ja vaa-lisijoitukset investoinnin sijainti- tai käyttöalueen mukaan.

Tutkimuksessa valtaosa valtion menoista ja osa valtion tuloista on selvitetty tilivirastoille lähetetyn tiedustelun perusteella. Tulot on pääosiltaan jaettu Tilastokeskuksessa käytäen hyväksi ao. taloudellisia ilmiöitä kuvaavia tilastoja ja muita käyttöön saatuja aineistoja.

Tutkimus on ensimmäinen laatuaan Suomessa ja suoritettu koeluonteisena. Tutkimustyön kestäessä on jouduttu ottamaan kantaa ja ratkaisemaan lukuisia yksityiskohtia sekä valtion eri tilivirastoissa että Tilastokeskuksessa. Näitä selostetaan myöhemmin keväällä 1981 ilmestyvässä tutkimusraportissa. Tilastokeskus korostaakin, ettei kovin voimakkaita johtopäätöksiä

tulisi tehdä nyt saatujen tulosten perusteella tutkimuksen koeluonteisuudesta ja siihen liittyvistä uusista epävarmuustekijöistä johtuen. Yleisesti ottaen tulosten luotettavuus paranee tietojen aggregointiasteen noustessa.

Valtion tuloista jäi jakamatta noin 14 prosenttia. Ulkomaisista lähteistä valtio hankki tuloja noin 9 prosenttia, joka koostui pääasiassa valtion ulkomaisesta lainanotosta. Tulon ja varallisuuden perusteella kannettavat verot pystyttiin alueellistamaan lähes kokonaan. Liikevaihdon perusteella kannettavista veroista jäi erittelemättömään n. 10 prosenttia. Muista veroluonteisista tuloista erittelemättömän osuus oli 13,4 prosenttia. Erä koostui pääasiassa tulleista ja tuontimaksuista, sekä leimaverosta. Näiden selvittäminen olisi vaatinut aikaavievien erityisselvitysten suorittamista. Valtion muista tuloista jäi alueellistamatta 33,5 prosenttia. Erä muodostuu pääosin valtion osuuksista rahalaitostensa voitoista ja Posti- ja lennätinlaitoksen ylijäämästä. Myöskään valtion kotimaista lainanottoa ei ole kunnilta saatuja lainoja lukuunottamatta pystytty tutkimuksessa jakamaan lääneittäin.

Valtion menojen alueellistamisaste oli jonkin verran suurempi kuin tulojen. Tutkimuksessa käytetystä menojen kokonaismäärästä käytettiin ulkomailta vajaa kolme prosenttia. Tämä muodostui pääosin Suomen ulkomaisten edustustojen menoista, kehitysyhteistyöhön osoitetuista määrärahoista, sekä valtion ulkomaisten velkojen koroista ja lyhennyksistä. Erittelemättömään jäi valtion kulutusmenoista 7,4 prosenttia, siirtomenoista 9,1 prosenttia, sijoitusmenoista 16,0 sekä muista menoista 61,5 prosenttia. Viimeksi mainittu sisältää kotimaisen valtionvelan korot ja kuoletukset. Sijoitusmenojen alueellistamatta jäänyttä osaa nostaa valtion liikennettä harjoittavien yhteisöjen kuljetusväline-, kone- ja laiteinvestoinnit, joiden käyttöaluetta ei voida rajata yhteen lääneihin. Alueellistamatta jäi myös suurin osa siirroista budjetin ulkopuolisiin rahastoihin. Kulutusmenoista ei puolustuslaitoksen perushankintamäärärahoja ole alueellistettu.

Läänien välistä vertailua vaikeuttaa luokkien ulkomaat ja erittelemätön erilaiset osuudet eri tulo- ja menoryhmissä. Helpottamaan läänien välistä vertailua on tutkimuksessa laskettu lääneihin jaettujen tulojen ja menojen prosenttijakautumat. Ulkomailta saadut tulot ja ulkomailta tai ulkomaille maksetut verot eivät vaikuta kotimaan alueen sisäisissä tarkasteluissa. Erittelemättömän osalta olettamuksena on, että ao. tulot ja menot ovat jakautuneet samassa suhteessa kuin lääneittäin selvitetty määrärahat. Vaikka erittelemättömän osuudet ovat suhteellisen suuret, olettamuksen paikkansapitävyyttä lisää kuitenkin se, että suuri osa erittelemättömistä tuloista ja menoista on valtakunnallisia. Alueellisessa, vertailevassa tarkastelussa ei niillä siten ole merkitystä. Näin saatuja prosenttijakautumia on verrattu vastaaviin väestöjakautumiin. Lisäksi tuloista ja menoista on laskettu taulukot, joissa valtion tulot ja menot on jaettu tutkimusvuoden läänien keskiväkiluvuilla.

Tulot alueittain

Valmistumassa olevan tutkimuksen mukaan lääneihin kohdennetuista tuloistaan valtio keräsi Uudeltamaalta 31 prosenttia, mikä ylittää läänin väestöosuuden lähes kahdeksalla prosenttiyksiköllä. Asetelmassa 1 maa on jaettu neljään alueeseen: Uuteenmaahan, muuhun Etelä-Suomeen (Turun ja Porin, Ahvenanmaan, Hämeen ja Kymen läänit). Väli-Suomeen (Mikkelin, Kuopion, Keski-Suomen ja Vaasan läänit) sekä Itä- ja Pohjois-Suomeen (Pohjois-Karjalan, Oulun ja Lapin läänit).

Asetelma 1.

Keskiväkiluvun ja lääneihin kohdennettujen valtion tulojen % -jakautumat v. 1978

	Keski- väki- luku	Tulon ja varallisuuden pe- rusteella kannetta- vat verot	Liikevaih- don perus- teella kannetta- vat verot	Muut ve- rot	Muut tulot	Tulot yh- teensä
Uusimaa	23,3	38,2	24,5	27,5	39,9	31,0
Muu Etelä-Suomi	36,4	33,4	37,3	36,1	28,1	34,9
Väli-Suomi	23,8	16,9	22,6	21,0	16,8	19,8
Itä- ja Pohjois-Suomi	16,5	11,5	15,6	15,4	15,2	14,3
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Uudenmaan korkea osuus valtion tuloista aiheuttaa sen, että muut tarkastelussa olevat alueet maksavat väestöosuuttaan vähemmän valtion tuloista. Näin tarkasteltuna keskiväkiluvun ja valtion tulojen prosenttiosuuksien erotus on suurin Väli-Suomen kohdalla eli neljä prosenttiyksikköä. Itä- ja Pohjois-Suomen kohdalla erotus on 2,2 prosenttiyksikköä ja Muun Etelä-Suomen kohdalla 1,5 prosenttiyksikköä.

Uudenmaan läänin osuus valtion talouden rahoittajana korostuu tulo- ja varallisuuden perusteella kannettavien verojen kohdalla, joista Uudenmaan osuus oli noin 38 prosenttia. Tämä selittyy valtion tulo- ja varallisuusverotuksen progressiivisuudesta sekä Uudenmaan korkeasta tulo- ja varallisuustasosta muuhun maahan verrattuna. Muun Etelä-Suomen osuus näistä veroista oli 33,4 prosenttia, Väli-Suomen 16,9 prosenttia sekä Itä- ja Pohjois-Suomen 11,5 prosenttia, kun vastaavat väestöosuudet olivat 36,4 %, 23,8 % ja 16,5 %.

Liikevaihdon perusteella kannettavat verot kertyivät melko tasaisesti maan eri osista. Uudellamaalla ja Muussa Etelä-Suomessa liikevaihdon perusteella kannettavien verojen osuudet olivat 1,2 ja 0,9 prosenttiyksikköä vastaavia väestöosuuksia suuremmat. Väli-Suomessa prosenttiyksikköä pienemmät kuin väestöosuudet.

Myös muut verot ja veroluonteiset tulot kertyvät tulo- ja varallisuusveroja tasaisemmin maan eri osista. Uudenmaan läänin osuus näistäkin on suurin eli noin 4 prosenttiyksikköä vastaava asukasosuutta suurempi. Väkilukuosuuteen verrattuna

Väli-Suomi maksaa näistäkin veroista vähiten. Valtion verot ja veroluonteiset tulot olivat v. 1978 noin kolmeneljäsosaa tutkimuksessa käytetystä valtion tulojen kokonaismäärästä.

Tiedotteen taulukko-osassa esitetään lääneihin kohdistetut valtion tulot asukasta kohden laskettuna. Myös tässä vertailussa Uusimaa on selvä ykkönen. Uudenmaan läänistä valtio keräsi tuloja noin 8 700 mk asukasta kohden. Seuraavissa tulevat järjestyksessä Ahvenanmaan, Kymen, Turun ja Porin, Lapin ja Hämeen läänit, joissa valtion tulot asukasta kohti laskettuna sijoittuvat 6 000 ja 7 000 markan väliin. Vähiten eli noin 5 300 markkaa per asukas valtio keräsi Pohjois-Karjalan läänistä v. 1978.

Menot alueittain

Valtion menot alueiden välillä jakaantuivat tasaisemmin kuin valtion tulot. Asetelmassa 2 esitetään valtion menojen jakautumat alueittain.

Asetelma 2.

Keskiväkiluvun ja lääneihin kohdennettujen valtion menojen % -jakautumat v. 1978

	Keski- väkiluku	Kulutus- menot	Siirtome- not	Sijoitus- menot	Muut me- not	Menot yhteensä
Uusimaa	23,3	37,8	17,7	23,4	16,4	24,4
Muu Etelä-Suomi	36,4	28,4	32,9	27,8	30,5	30,8
Väli-Suomi	23,8	18,1	27,6	25,0	24,7	24,4
Itä- ja Pohjois-Suomi	16,5	15,7	21,8	23,8	28,4	20,4
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Asukaslukuun verrattuna Itä- ja Pohjois-Suomen osuus valtion lääneihin kohdistetuista menoista oli suurin. Tämä osuus nyt tehdyssä tutkimuksessa oli 20,4 prosenttia, ja ylittää mainitun alueen väestöosuuden lähes neljällä prosenttiyksiköllä.

Uudellamaalla ja Väli-Suomessa meno-osuuden ja väestöosuuden erotukset olivat 1,1 ja 0,6 prosenttiyksikköä. Muussa Etelä-Suomessa valtion menot olivat 5,8 prosenttiyksikköä pienemmät kuin vastaava väestöosuus. Tästä Turun ja Porin sekä Hämeen läänien osuudet olivat yli 2 prosenttiyksikköä ja Kymen läänin yksi prosenttiyksikkö.

Valtion menojen osakomponenttien jakaumat vaihtelivat huomattavasti voimakkaammin kuin kokonaismenojen jakautuma. Suhteellisesti suurimmat valtion kulutusmenot olivat Uudemaan läänissä. Tämä johtuu siitä, että valtion virastot ja laitokset ovat suurelta osin keskittyneet pääkaupunkiin. Tämä keskittyminen näkyy muiden alueiden kulutusmeno-osuuksissa, joissa nämä osuudet ovat alle vastaavien väestöosuuksien.

Kokonaismenojakautumaa tasoittaa huomattavasti valtion siirtomenojen jakautuminen. Itä- ja Pohjois-Suomessa siirtomenojen prosenttiosuus oli yli viisi ja Väli-Suomessa lähes neljä

prosenttiyksikköä vastaavaa asukaslukuosuutta suurempi. Etelä-Suomessa sen sijaan valtion siirtomenojen osuus oli pienempi kuin väestöosuus. Tulos johtuu osaksi mm. aluepoliittisesta lainsäädännöstä ja kuntien kantokykyluokitusjärjestelmästä, jossa valtion osuudet ja avustukset määräytyvät kuntien taloudellisen kantokyvyn mukaan. Karkeasti ottaen kunnat köyhtyvät etelästä itään ja pohjoiseen mentäessä.

Etukäteen ajatellen valtion sijoitusmenot on se ryhmä, jossa eniten voi tapahtua vaihtelua eri vuosien välillä. Vuonna 1978 valtio näyttää investoineen suhteellisesti eniten Itä- ja Pohjois-Suomessa, jossa sijoitusmenojen osuus oli yli 7 prosenttiyksikköä suurempi kuin vastaava väestöosuus. Muun Etelä-Suomen osuus sen sijaan oli saman verran pienempi.

Valtion kulutus-, siirto- ja sijoitusmenojen prosenttiosuudet olivat 27,3 %, 52,3 % ja 16,0 % tutkimuksessa käytetystä menojen kokonaismäärästä.

Lääneihin kohdistetut valtion menot asukasta kohti laskettuna olivat suurimmat Ahvenanmaalla eli noin 12 000 markkaa. Tulos johtuu valtion Ahvenanmaalle suorittamista verotaloudellisesta tasoituksesta ja ylimääräisistä määrärahoista, jotka olivat v. 1978 noin 8 700 markkaa per asukas. Vertailussa Lapin lääni sijoittuu toiseksi. Siellä valtion menot asukasta kohden olivat noin 9 500 markkaa. Oulun ja Pohjois-Karjalan lääneissä valtion menot ylittivät 8 000 markkaa. Yli 7 000 markan pääsivät Kuopion, Keski-Suomen ja Uudenmaan läänit. Pienimmät menot asukasta kohti, noin 5 600 markkaa, käytettiin Hämeen läänissä. Myös Turun ja Porin läänissä valtio käytti alle 6 000 markkaa asukasta kohti laskien.

Tutkimustulosten luotettavuus

Lopuksi Tilastokeskus haluaa vielä tuoda esiin, että nyt tehty tutkimus oli koeluontoinen ja että sen tulokset ovat lähinnä suuntaa antavia. Niiden hyväksikäyttömahdollisuus ja luotettavuus paranevat sitä mukaan kuin vastaavia tietoja on käytettävissä myös muilta vuosilta. Seuraava tutkimus on tarkoitettu tehtäväksi vuotta 1980 koskien.

Taulukko 1.

Valtion tulot lääneittäin (milj.mk) ja niiden %-osuudet
v. 1978

Lääni	Tuloon ja varallisuus- teen perus- tavat verot		Liikevaihi- toon perus- tavat verot		Muut verot		Muut tulot		Tulot yhteensä	
	%		%		%		%		%	
Uudenmaan	3646	38,2	2163	21,8	2719	23,8	1099	11,7	9628	23,9
Turun ja Porin	1282	13,4	1371	13,8	1437	12,6	306	3,3	4396	10,9
Ahvenanmaa	60	0,6	41	0,4	40	0,4	15	0,2	155	0,4
Hämeen	1226	12,8	1223	12,3	1360	11,9	278	3,0	4087	10,1
Kymen	627	6,6	660	6,7	742	6,5	175	1,9	2204	5,5
Mikkelin	293	3,1	350	3,5	391	3,4	86	0,9	1119	2,8
Pohjois- Karjalan	226	2,4	302	3,0	325	2,8	84	0,9	937	2,3
Kuopion	352	3,7	435	4,4	468	4,1	104	1,1	1359	3,4
Keski- Suomen	375	3,9	416	4,2	468	4,1	107	1,1	1366	3,4
Vaasan	592	6,2	791	8,0	749	6,5	166	1,8	2298	5,7
Oulun	581	6,1	704	7,1	792	6,9	201	2,1	2278	5,7
Lapin	289	3,0	374	3,8	413	3,6	133	1,4	1210	3,0
Ulkomaat			102	1,0			3492	37,2	3594	8,9
Erittelemätön			986	9,9	1533	13,4	3142	33,5	5661	14,1
Yhteensä	9549	100,0	9917	100,0	11438	100,0	9388	100,0	40291	100,0

Taulukko 2.

Keskiväkiluvun ja lääneihin kohdennettujen valtion tulojen
%-jakautumat v. 1978

Lääni	Keski- väkiluku	Tuloon ja varallisuuteen perustuvat verot	Liikevaihtoon perustuvat verot	Muut verot	Muut tulot	Tulot yhteensä
Uudenmaan	23,3	38,2	24,5	27,5	39,9	31,0
Turun ja Porin	14,7	13,4	15,5	14,5	11,1	14,2
Ahvenanmaa	0,5	0,6	0,5	0,4	0,5	0,5
Hämeen	13,9	12,8	13,8	13,7	10,1	13,2
Kymen	7,3	6,6	7,5	7,5	6,4	7,1
Mikkelin	4,4	3,1	4,0	4,0	3,1	3,6
Pohjois- Karjalan	3,7	2,4	3,4	3,3	3,1	3,0
Kuopion	5,3	3,7	4,9	4,7	3,8	4,4
Keski-Suomen	5,1	3,9	4,7	4,7	3,9	4,4
Vaasan	9,0	6,2	9,0	7,6	6,0	7,4
Oulun	8,7	6,1	8,0	8,0	7,3	7,3
Lapin	4,1	3,0	4,2	4,2	4,8	3,9
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Taulukko 3.

Valtion tulot lääneittäin asukasta kohden laskettuna
v. 1978, mk 1)

Lääni	Tuloon ja varallisuus- teen perus- tavat verot	Liikevaih- toon pe- rustuvat verot	Muut verot	Muut tulot	Tulot yhteensä
Uudenmaan	3 290	1 953	2 455	992	8 690
Turun ja Porin	1 829	1 955	2 050	436	6 270
Ahvenanmaa	2 666	1 804	1 783	644	6 898
Hämeen	1 855	1 850	2 057	420	6 183
Kymen	1 811	1 906	2 143	505	6 366
Mikkelin	1 399	1 669	1 868	410	5 346
Pohjois- Karjalän	1 278	1 709	1 836	475	5 299
Kuopion	1 398	1 728	1 860	414	5 401
Keski-Suomen	1 551	1 724	1 939	444	5 659
Vaasan	1 386	1 853	1 752	387	5 379
Oulun	1 410	1 709	1 920	488	5 528
Lapin	1 480	1 917	2 116	681	6 194
Läänien keski- arvo	2 009	1 858	2 083	579	6 531
Ulkomaat		21		734	756
Erittelemätön		207	322	661	1 191
Yhteensä	2 009	2 086	2 406	1 975	8 477

1) Ulkomaat ja erittelemätön jaettu koko maan keskiluvulla.

Taulukko 4. Valtion menot lääneittäin milj.mk ja niiden %-osuudet v.1978

Lääni	Kulutus- menot		Siirto- menot		Sijoitus- menot		Muut menot		Yhteensä	
		%		%		%		%		%
Uudenmaan	3591	34,3	3243	15,9	1200	19,5	8	0,6	8042	20,9
Turun ja Porin	1056	10,1	2487	12,2	553	9,0	4	0,3	4100	10,7
Ahvenanmaa	24	0,2	232	1,1	20	0,3	0	0,0	275	0,7
Hämeen	1019	9,7	2138	10,5	548	8,9	5	0,3	3711	9,7
Kymen	596	5,7	1175	5,7	303	4,9	6	0,5	2081	5,4
Mikkelin	268	2,6	946	4,6	204	3,3	1	0,1	1419	3,7
Pohjois- Karjalan	296	2,8	873	4,3	250	4,1	4	0,3	1423	3,7
Kuopion	402	3,8	1185	5,8	298	4,8	2	0,1	1886	4,9
Keski-Suomen	516	4,9	949	4,6	322	5,2	6	0,5	1794	4,7
Vaasan	534	5,1	1972	9,6	463	7,5	3	0,2	2972	7,7
Oulun	780	7,4	2063	10,1	588	9,6	8	0,6	3439	8,9
Lapin	410	3,9	1058	5,2	383	6,2	3	0,2	1854	4,8
Ulkomaat	204	1,9	264	1,3	43	0,7	474	35,0	985	2,6
Erittelemätön	778	7,4	1854	9,1	983	16,0	834	61,5	4449	11,6
Yhteensä	10475	100,0	20440	100,0	6158	100,0	1357	100,0	38430	100,0

Taulukko 5. Keskipäiväkiluvun ja lääneihin kohdennettujen valtion menojen %-jakautumat v. 1978

Lääni	Keskipäiväkiluku	Kulutusmenot	Siirtomenot	Sijoitusmenot	Muut menot	Yhteensä
Uudenmaan	23,3	37,8	17,7	23,4	16,4	24,4
Turun ja Porin	14,7	11,1	13,6	10,8	8,3	12,4
Ahvenanmaa	0,5	0,2	1,3	0,4	0,0	0,8
Hämeen	13,9	10,7	11,7	10,7	9,3	11,2
Kymen	7,3	6,3	6,4	5,9	12,9	6,3
Mikkelin	4,4	2,8	5,2	4,0	2,6	4,3
Pohjois-Karjalan	3,7	3,1	4,8	4,9	7,5	4,3
Kuopion	5,3	4,2	6,5	5,8	3,1	5,7
Keski-Suomen	5,1	5,4	5,2	6,3	13,0	5,4
Vaasan	9,0	5,6	10,8	9,0	6,1	9,0
Oulun	8,7	8,2	11,3	11,5	15,4	10,4
Lapin	4,1	4,3	5,8	7,5	5,3	5,6
Yhteensä	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Taulukko 6.

Valtion menot lääneittäin asukasta kohden laskettuna v. 1978,
mk 1)

Lääni	Kulutus- menot	Siirto- menot	Sijoitus- menot	Muut menot	Yhteensä
Uudenmaan	3 241	2 927	1 083	7	7 258
Turun ja Porin	1 507	3 547	789	6	5 849
Ahvenanmaa	1 045	10 306	886	0	12 237
Hämeen	1 542	3 235	829	7	5 613
Kymen	1 722	3 395	876	18	6 011
Mikkelin	1 281	4 517	975	6	6 778
Pohjois- Karjalan	1 675	4 939	1 415	21	8 049
Kuopion	1 597	4 708	1 186	6	7 497
Keski-Suomen	2 138	3 932	1 334	26	7 429
Vaasan	1 250	4 617	1 083	7	6 957
Oulun	1 894	5 006	1 428	18	8 346
Lapin	2 102	5 417	1 962	13	9 494
Läänien keski- arvo	1 998	3 855	1 080	10	6 943
Ulkomaat	42	55	8	99	207
Erittelemätön	163	390	206	175	935
Yhteensä	2 204	4 300	1 295	295	8 086

1) Ulkomaat ja erittelemätön jaettu koko maan keskiluvulla.